

ЈУГОСЛОВЕНСКА ИСТОРИЈА И ЊЕНА ИНТЕРПРЕТАЦИЈА

УДК 327(73:497.11)''1999''

DOI: 10.5937/spm89-53421

Прегледни рад

Српска политичка мисао

број 1/2025.

Vol. 89

стр. 39-61

*Александра Савић**

Удружење лектора Републике Српске, Бања Лука

***THE NEW YORK TIMES* О БОМБАРДОВАЊУ СР ЈУГОСЛАВИЈЕ 1999. ГОДИНЕ**

Сажетак

Рад анализира језичке карактеристике извјештавања *Њујорк тајмса* о бомбардовању СР Југославије. Корпус истраживања чине чланци објављени у овим америчким дневним новинама у периоду од 24. марта 1999. године до 10. јуна 1999. године. У раду је дат и преглед значајних радова и издања која се баве перцепцијом стране и домаће штампе о војној акцији НАТО-а. Циљ рада јесте да утврди како лингвистички избори утичу на представљање бомбардовања и којим језичким средствима се конструише слика о Србима, као и да установи доминантне макростратегије у производњи овог дискурса. Прва хипотеза рада гласи да се негативна слика о Србији и Србима конструише на претежно лексичком и стилском нивоу језика. Друга хипотеза јесте да извјештавање америчког дневног листа *Њујорк тајмс* у потпуности одговара представљању Срба и Србије у другим европским и свјетским медијима и да, заједно с њима, може да се тумачи као дио јединственог транснационалног дискурса. Карактеристике тог глобалног наратива јесу: ублажавање

* Имејл адреса: aleksandra.savic@unibl.org. ORCID: /.

утицаја и посљедица бомбардовања, грађење негативне слике о једном народу, поједностављивање сложених историјских и политичких односа те демонизација непријатеља, а све то како би се одржао постојећи однос снага и легитимисао нови свјетски поредак.

Кључне ријечи: *Њујорк тајмс*, анализа дискурса, бомбардовање, СР Југославија, 1999

УВОД

Предмет истраживања овога рада јесте анализа језичких средстава употребљених у медијском извјештавању о бомбардовању Савезне Републике Југославије¹, то јест третман самог бомбардовања, Србије и Срба у америчким дневним новинама *Њујорк тајмс* (*The New York Times*). Овај лист изабран је из неколико разлога. Ради се о једном од најугледнијих медија у Сједињеним Америчким Државама², који је свакодневно извјештавао о НАТО агресији, што показује и на стотине резултата о чланцима различитог типа у одабраном временском опсегу, те о новинама које су тек спорадично испитиване када је посриједи лингвистичка анализа овог питања.

С обзиром на изузетну комплексност теме, која неизоставно укључује историјске, социолошке, политиколошке, али и војне и културолошке аспекте, у овом раду бавићемо се превасходно језичком анализом медија, поготово стога што су извјештаји о НАТО бомбардовању били „на ударним страницама штампе и у ударним емисијама на радију и телевизији” (Lakić 2010, 276). Колику је улогу, са друге стране, у бомбардовању и конструисању дискурса о његовој оправданости имала лингвистика свједоче два језичка феномена која се и данас узимају као примјери кориштења језика у пропагандне сврхе. Први је појам „интервенција”, који представља један од најпознатијих и најчешће навођених примјера

¹ Међународноправно и формално гледано, бомбардовање СР Југославије 1999. имало је све елементе агресије на независну суверену државу (Krivokarić 2017, 257).

² Никола Живковић (Živković 2003, 11) наводи да се ради о новинама које, поред *Вашингтон поста* (*Washington Post*), имају свјетски монопол и да учествују у глобалној медијској производњи.

еуфемизма³ у домаћем политичком дискурсу (Vuković 2014, 235), а други је именоване војне операције називом „Милосрдни анђео”.

Појам „интервенција”, умјесто одговарајућих бомбардовање, напад, рат и сл., послужио је да се код страног и домаћег јавног мњења уопшти став о неопходности акције „која је морала бити извршена у циљу побољшања, регулисања проблема и обезбеђивања бољих околности у СРЈ” (Vujošević 2021, 175). Миодраг Митић (Mitić 2005, 92) биљежи да су њемачки званичници одмах након првих ваздушних напада у марту 1999. за медије изјавили да је рат непримјерен назив и да „Влада говори радије о ‘војним операцијама’ или ‘ваздушним ударима’ ”. Иако најпознатији, то није једини примјер лексичког амортизовања негативних значења: „уместо речи *злочини*, користе се речи *кампање*, *интервенције* и *акције*, уместо *жртве* чућемо о *коллатералној штети*, уместо о *војницима* слушамо о *мировњацима*, уместо *бомбардовања* слушамо о *ваздушној интервенцији*” (Lazarević i Artonović 2011, 536).

Назив операције НАТО бомбардовања „Милосрдни анђео”, без обзира на то да ли је ријеч о непотпуној информацији, миту или ријечи скованој у пропагандне сврхе, и данас производи различите ефекте на читаоце. Наиме, иако неки истраживачи употребљавају овај израз у својим радовима (Vujošević 2020, 238; Vujošević 2021, 173; Tančić i Gordić 2022, 102), и мада се он користи у уџбеницима за основну школу (Tančić i Gordić 2022, 102), према писању медија посљедњих година, ради се о још до краја неразјашњеном поријеклу назива који је настао неадекватним преводом (америчка компонента у Алијанси “*Noble Anvil*” замијењена ријечју “*angel*”), забуном једног званичника приликом именовања операције (кинеског предсједника) или намјерним кориштењем назива једног британског конвоја (“*Operation Angel’s mission of mercy*”) за скупно одређење војне операције (RTS 2009). Било како било, сам појам садржи огроман манипулативни потенцијал који превасходно потиче од емотивне компоненте коју изазива оксиморон⁴ „милосрдно бомбардовање” или „челични анђео”.

³ Представља стилску фигуру која један (неугодан, страشان или опасан) појам мијења другим, блажим и пријемчивијим. На примјер, умјесто „рат” пишемо „сукоб”.

⁴ Стилска фигура која комбинује неспојиво – „живи мртвац”.

Због ових али и бројних других примјера у медијима крајем двадесетог вијека многи истраживачи савремених пропагандних стратегија тврде да је за њихово одржавање значајна, ако не и пресудна „борба језика” (Höjjer, Nohrstedt and Ottosen 2002, 5). То значи да се у манипулативне сврхе употребљава специјалан језик (5), намијењен великој публици, чији је циљ да утиче на јавно мњење, преобликује перцепцију и (дез)информише (Grygiel 2023, 176), а све у сврху онога што Чомски назива „производњом пристанка”⁵ (Stojadinović 2014, 135). Ово је нарочито опасно у тренуцима када се медијски дискурс обликује у складу са државном пропагандом, што се најчешће догађа управо током ратова (Boyd-Barrett 2004, 435).

ПРЕТХОДНА ИСТРАЖИВАЊА

Што се тиче анализе медијског извјештавања 1999. године, неколико је радова који истражују на који начин је представљено бомбардовање у домаћим и страним медијима (на примјер у њемачком *Шпиглу* (Der Spiegel), британским *Гардијану* (The Guardian), *Индепенденту* (The Independent) и *Тајмсу* (The Times), српском *НИН-у*, *Политици*, неколицини пољских⁶, норвешких и шведских медија⁷ итд.). Поред научних радова, медијски дискурс о бомбардовању Југославије био је предмет расправе и у самим медијима. На примјер, лист *Време* је 2009. године објавио анализу о подијељеним мишљењима интелектуалаца о бомбардовању (Mihaljinac i Vujošević 2021, 464; *Vreme* 2009).

Највише пажње српски истраживачи посветили су представљању бомбардовања СР Југославије у Њемачкој. Поред књиге Миодрaга Митића (Mitić 2005) *Њемачки поглед на југословенску кризу*, која доноси панораму ставова и мишљења објављених у Њемачкој

⁵ То подразумејева да медији служе „за оправдање разноразних поступака дајући им легитимитет у очима јавности без обзира да ли су ти поступци у супротности са основним демократским принципима” (Stojadinović 2014, 136).

⁶ Према: Вјеганјски и Шћутковска. 2017. Аутори наводе да је бомбардовање подијелило пољско јавно мњење. Док су га једни подржавали, други су га оштро критиковали (9).

⁷ Према: Höjjer, Stig and Ottosen. 2002. Аутори долазе до закључка да је норвешка јавност била много пријемчивија за НАТО пропаганду од шведске, али да су у једном тренутку медији из обје земље били критични према бомбардовању (1).

током 1999 (5), истиче се исцрпно истраживање Љиљане Глишовић (Glišović 2011) *Србија у огледалу немачке штампе 1987–2006*. У овом раду испитан је однос њемачких новина према Србији са аспекта медија, политике и језика. Што се тиче периода бомбардовања, ауторка је закључила да су у вријеме марта, априла, маја и јуна прилози о сукобу на Косову били свакодневни, да су углавном негативни, пуни предрасуда и стереотипа, те да се Срби пореде са нацистима (96).

Сличан хронолошки приказ десет година раније даје Никола Живковић (Živković 2003) у књизи *Како нас други виде: Слика Срба у немачким медијима 1990–2000*. Он закључује да су у овом периоду вијести биле цензурисане и да је читавих 10 година њемачка штампа одобравала све акције предузете против Срба истовремено извјештавајући о њиховим „звјерствима” (266). Ауторка Анђела Вујошевић (Vujošević 2021) испитивала је писање магазина *Шпигл*, те га поредила са написима у *НИН*-у и *Политици*. Дошла је до закључка да постоји велика разлика у фреквентности одређене лексике у домаћим и страним медијима (182–183) и да је, између осталог, и употребом сасвим одређених обиљежених ријечи стварана негативна слика о Србији и Србима (202). Такође, иста ауторка установила је да њемачки медији углавном оправдавају бомбардовање (Mihaljinac i Vujošević 2021, 475).

Британски медији били су предмет анализе лингвисте Игора Лакића (Lakić 2010). Он је на примјерима извјештавања *Гардијана*, *Индепендента* и *Тајмса* установио да медији (или изјаве политичара објављене у медијима) пребацују одговорност за бомбардовање на Србију и на њену непопустљивост, као и да, углавном кроз коментаре политичара, оправдавају НАТО бомбардовање (277–280). Британску штампу, између осталих, анализирао је и Слободан Вуковић (Vuković 2018) у двокњижју *Срби у наративу Запада*. Аутор наглашава да је током 1999. године дошло до редовне праксе упоређивања Срба са нацистима, те је чак објављено да спроводе „балканску верзију коначног рјешења” (287). У овој књизи налазе се и осврти на извјештавање америчких медија. Закључујући да је заокрет у америчкој политици према Србима ишао упоредо са заокретом у медијима (211), аутор каже да су се током НАТО бомбардовања Американци отворено сврстали на једну страну (270)⁸. Срби се

⁸ На примјер, наводи податке да је током 1998–1999. америчка штампа ријеч „геноцид” употребила 220 пута, а да су новинари *Њујорк тајмса* отворено

оптужују за комунизам, великосрпство, нетолеранцију, насиље, заосталост и то је доминантан начин извјештавања свих 10 година (211–274).

Писање *Њујорк тајмса* о бомбардовању Србије спорадично је испитивано у домаћим и страним научним радовима, а углавном преовладавају медијска, политиколошка или социолошка анализа и анализа садржаја. Тако су ауторке Лазаревић и Аритонович (Lazarević i Aritonović 2012, 313–338) дошле до закључка да је овај дневни лист био најекстремнији у извјештавању и интерпретацији информација са Косова и Метохије у периоду од 1999. до 2010. године: „*BBC* и *The New York Times* имали су највећи број текстова у којем је преовладавао негативан тон за Србе са севера или је био искључив, а обе медијске куће објавиле су значајан број текстова са проалбанским/антисрпским спином” (333). Социолог Јово Бакић (Bakić 2011) писао је о пристрасности *Њујорк тајмса* у извјештавању од почетка до краја деведесетих и закључио да је тада настала „најизразитија кампања демонизације Срба, како у БиХ, тако и у Србији” (112). Надаље, у књизи *Деградирана моћ: Медији и косовска криза* (*Degraded Capability – The Media and The Kosovo Crisis*) аутори Екерман и Норекас (Ackerman and Naureckas 2001) наводе да не само да је *Њујорк тајмс* служио за америчко преобликовање сукоба и кризе на Косову и Метохији у једнострано етнички злочин (100) већ се у извјештавању овог медија примјећује и значајан историјски ревизионизам и заокрет у односу на раније текстове. Наиме, 1982. године појмови „етничко чишћење” и „етнички чиста” територија кориштени су да би се описала намјера Албанаца да успоставе етнички компактно Косово. Ова се фраза у том значењу користила и наредних седам година (99).

Дакле, претходне анализе, уз незнатне изузетке, показују да је свјетска, претежно њемачка, британска и америчка штампа наступала оркестрирано, једнострано и некритички, те да је у доброј мјери промијенила своје претходне ставове. Срби су приказивани као непријатељи, злочинци и нацисти и тај је дискурс доминантан не само за вријеме НАТО бомбардовања већ током деведесетих година уопште.

заговарали да се Београд „потамни”, да мета буду електроенергетске мреже, путеви, мостови и водоводи и да је потребно прећи на копнену интервенцију (Vuković 2003, 271–274).

МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР РАДА

Иако не постоји обједињен теоријски и методолошки концепт интердисциплинарне перспективе у социолингвистици већ се ради о више флуидних погледа на однос између језика и друштва из угла различитих области, важно је напоменути да „чисто лингвистичка анализа не може да пружи задовољавајуће резултате у анализи медија и да се она мора комбиновати са критичком анализом дискурса која омогућава да се текст интерпретира у складу са одговарајућом дискурсном и друштвеном праксом. Интерпретација текста може бити необјективна уколико се не ослања на лингвистичке налазе, док сама језичка анализа, без одговарајуће интерпретације, не може пружити ваљану и комплетну анализу новинског чланка” (Lakić 2010, 269). Стога у овом раду користимо аналитички оквир критичке анализе (медијског) дискурса која испитује функцију, намјену и намјеру употребе одређених језичких средстава у конкретном друштвеном контексту. Критички осврт на употребу језика у било ком дискурсу подразумијева да истраживач путем анализе различитих језичких нивоа (од фонетике до стилистике) разоткрива скривене или бар на први поглед невидљиве детерминанте у друштвеним односима, које се претежно тичу односа моћи (Filipović 2018, 20). На примјер, чисто језичка анализа текста установиће да одређени политичар или медиј често у својим текстовима или говору користе пасив, али ће једино критичка анализа дискурса моћи одредити које се то информације кориштењем ових конструкција гурају у прави план, а које се крију.⁹

Критичка анализа дискурса, како су је описали њени водећи истраживачи, испитује језик као друштвену праксу¹⁰ (Wodak and Weiss 2003, 13) и начин на који се моћ, друштвена неједнакост и манипулација легитимишу и репродукују помоћу различитих лингвистичких алата (Van Dijk 2015, 466). Темељно полазиште ове истраживачке оријентације јесте да језичке праксе нису

⁹ Одличан примјер даје ауторка Милица Вуковић (Vuković 2014, 223) – изјаве америчких предсједника Регана, Клинтона и Буша „Грешке су направљене”, у којима говорник само признаје да су се грешке десиле, али не и ко је за њих одговоран.

¹⁰ Језик обликује (или дефинише) одређене догађаје, институције или структуре, али и друштво заузврат утиче на језик. Та међусобна релација може да значи задржавање тренутног статуса или преобликовање друштва и језика (Wodak and Weiss 2003, 13).

неутралне природе већ „идеолошке и теже обликовању друштвених репрезентација према одређеним интересима” (Pešić 2024, 9). Иако је значајан број радова написан о политичком, научном, економском, па чак и свакодневном дискурсу, медијски је посебно интересантан јер је најсвеобухватнији и њему је непрестано изложен највећи број људи (Caldas-Coulthard 2003, 273). Основни оквир испитивања језика у овом раду представља тростепени модел анализе Нормана Ферклофа (Norman Fairclough 1989, 26), који чине опис текста, његова интерпретација и објашњење друштвеног контекста, удружен са Ван Дајковим (Van Dijk 2015) тумачењем односа микроструктура (језик конкретних текстова) са макроструктурама (идеолошка позадина дискурса) (469).¹¹ Да бисмо испитали ове релације, све текстове у наведеном медију посматраћемо кроз макростратегije тематизације (наметање теме публици), поларизације (постојање двије супротстављене групе) и оправдања (ширење опасности и њено заустављање).¹²

Корпус овог истраживања чине чланци објављени у *Њујорк тајмсу* у периоду од 24. марта 1999. до 10. јуна 1999. године. С обзиром на свакодневно извјештавање и на велики број написа, анализа је обухватила 27 текстова који се налазе у категорији “*Conflict in Balkans: The overview*”, те претрагу по кључним ријечима која је прикупила преко 200 чланака, углавном представљених као “*Opinion*”. Циљ рада јесте да утврди како се у писању овог медија представља само бомбардовање, којим језичким средствима се конструише слика о Србима и какве макростратегije се граде специфичном употребом језика. Прва хипотеза рада гласи да се негативна слика о Србији и Србима ствара преваходно на лексичком и стилском нивоу. Друга хипотеза јесте да извјештавање америчког дневног листа *Њујорк тајмс* у потпуности одговара представљању Срба и Србије у другим европским и свјетским медијима и да, заједно с њима, може да се тумачи као дио јединственог транснационалног дискурса.

¹¹ Према Ван Дајку (Van Dijk 2015), однос између макроструктура и микроструктура представља централну тачку критичке анализе дискурса. Микроструктуре чине употреба језика, дискурс и комуникација, а макроструктуре моћ, доминација и неједнакост (468).

¹² Како бисмо испитали однос између дискурзивних пракси и идеологије у конкретном случају, комбиновали смо више стратегија изнесених у радовима Van Leeuwen and Wodak 1999; Vuković 2014; Van Dijk 2015.

АНАЛИЗА ЈЕЗИКА ДНЕВНИХ НОВИНА ЊУЈОРК ТАЈМС

У првим написима у *Њујорк тајмсу*, у чланцима који су окарактерисани као преглед ситуације (“*Conflict in Balkans: The overview*”)¹³, што је први дио овог корпуса, још увијек постоји мали отклон од потпуно негативног поимања Срба и Србије. О Србима као народу претежно се не говори или се заузима неутралан положај. Можда је један од разлога и, како пише исти медиј, подијељеност Американаца по питању ситуације на Балкану. Наиме, прве анкете показале су да 46% Американаца подржава бомбардовање, а 43% не (Clines 1999a)¹⁴. Међутим, касније, али и у почетним чланцима другог типа – колумнама и мишљењима (Opinion), ова се слика потпуно мијења, како се, уосталом, мијењају и мете¹⁵ и циљеви војне операције. Пошто је за одржавање одређене идеологије у медијском дискурсу неопходно успоставити контролу над темом – на примјер када уредници или власници медија одлучују о којим ће догађајима извјештавати, а о којима неће (Van Dijk 2015, 471), по количини текстова које анализирамо, њиховој учесталости, али и природи, можемо констатовати да је бомбардовање Србије представљало врло важно питање за читаоце у Сједињеним Америчким Државама, али и за саму политику. Сматра се да је након Хладног рата Сједињеним Америчким Државама био потребан непријатељ, као и нова улога у успостављеним међународним односима (Stojadinović 2014, 61), те се ситуација на Балкану показала изузетно подстицајном. Модел постављања ове теме у жижу интересовања надаље је отворио простор за развој друге двије стратегије – представљање непријатеља и оправдавање напада.

Надаље, стратегија поларизације тј. приказивања противника требало је да читаоцима јасно назначи ко припада групи *ми*, а ко групи *они*. *Ми* увијек производи солидарност и сажалење, а *они* дистанцу и нетрпељивост (Van Leeuwen and Wodak 1999). Пажљиво

¹³ Ови текстови углавном доносе основне информације о бомбардовању, преглед најважнијих изјава и догађаја.

¹⁴ „НАТО напади се настављају” (“*NATO Strikes Go On as Serbs Step Up Campaign*”). У списку литературе дати су датуми када је текст објављен. У изузетним случајевима, када је то сврсисходно, напоменут је и наслов чланка. Сви преводи Александра Савић.

¹⁵ Прво је циљ био војна инфраструктура, затим групе, депои и комуникацијски објекти, а потом инфраструктура, мостови и други објекти.

сликање односа између „жртве” и „делата” почиње већ првих дана након што су бомбе пале. Један од првих наслова у *Њујорк тајмсу* јесте и „Након година жаловања, вријеме је за радост” (“*After the Years of Mourning, a Time for Joy*”) (Stewart 1999). У том тексту описује се радост америчких Албанаца након што је објављена вијест о бомбардовању Србије. Након тога, негативан став о Србима, предрасуде и стереотипи налазе се скоро у сваком тексту. Предњаче колумне и мишљења новинара (“*Opinion*”). Обавезно се напомиње да су Срби и прије учествовали у „сличном клању” (Fitched 1999) и да су „подивљали” (Knowlton 1999). Неке устаљене фразе налазе се у неколико узастопних текстова. На примјер „српска звјерства” (*The New York Times* 1999a; Friedman 1999a; Lewis 1999a; *The New York Times* 1999b; Lewis 1999b), „српски бијес” (*The New York Times* 1999c; *The New York Times* 1999d; Erlanger 1999a), српско „клање” (Friedman 1999b; Ellsberg 1999), што значи да је задатак оваквог језика да потцрта и неколико пута понови какви су односи међу зараћеним странама, али и да појача емпатију према „угроженима”.

Овакав, потпуно стереотипичан и малициозан начин описивања читавог народа и земље додатно се усложњава тако што се говори о прогонима и убиствима „које чини Србија” (*The New York Times* 1999e) и о „деструктивној улози Србије на Балкану” (*The New York Times* 1999f). Срби се у чланку од 04.04.1999. приказују на сљедећи начин: „Срби су чврсти и изразито националистички настројени. Косово заузима готово свето место у њиховим срцима, а предводи их моћни опортуниста којем погодује криза”¹⁶ (Eagleburger 1999). Демонизација постиже свој врхунац у паралелама са нацистичким режимом, што директним, када се Србија отворено проглашава неонацистичком државом (Clines 1999b), што алузијама, као што је на примјер употреба фразе „брутални српски блицкриз” (*The New York Times* 1999g). Сви ови механизми којима се успјешно успоставља слика непријатеља бивају активирани у моментима када новине отворено подржавају бомбардовање – „Срби то заслужују” (Judah 1999), „Санкције остају. Српски народ ће патити, али је то неопходно због тираније коју су подржавали” (Lewis 1999b), „Драго ми је што кажњавамо Србе за етничко чишћење” (Friedman 1999b), те „Срби морају научити лекцију” (Datta-Ray 1999).

¹⁶ «The Serbs are tough and highly nationalistic, Kosovo occupies an almost holy place in their hearts, and they are led by a power-hungry opportunist who thrives in crises».

Конечно, у испитиваном корпусу најинтересантнији је свакако однос према самом бомбардовању и његовој оправданости, то јест, судећи по извјештавању овог медија, неопходности. Како би се испунила стратегија оправдања војног напада, бомбардовање се означава „моралним императивом”, „крајем трагедије” и важним за „америчке националне интересе” (*The New York Times* 1999h), затим „правом одлуком” и „покушајем да се ријешу проблем који Србија сматра интерним” (Clines 1999b), као и „питањем дужности” (Clines 1999b). Такође, НАТО агресија се описује као „превенција хуманитарне катастрофе” (Clines 1999a) или као „циљ за који се вриједи борити” (Mitchell 1999), „побјеђивање нечега лошег како би се саградило нешто добро” (Mitchell 1999). Кориштењем опробаних фраза, специфичне лексике и чак оксиморона (у примјерима „хуманитарна катастрофа” (Clines 1999a) и „хуманитарна катастрофа великих размјера” (Miller 1999))¹⁷, настоји се оправдати улога Америке у бомбардовању и још више придобити јавно мњење. У овим текстовима преносе се углавном туђе ријечи, махом предсједника САД, конгресмена, државног секретара и НАТО званичника.

Именовање војне операције било је предмет многих радова и истраживања. У изабраном корпусу америчког *Њујорк тајмса*, поред претходно поменуте „интервенције” (Rieff 1999), бомбардовање се назива још и „хуманитарном интервенцијом”¹⁸ (Glaberson 1999), „ваздушним нападима” (Perlez 1999a), „интензивном ваздушном операцијом” (Perlez 1999b), „мисијом из ваздуха” (Schmitt 1999) те „кампањом бомбардовања” (*The New York Times* 1999i). Циљ ублажавања војне терминологије, то јест еуфемизама, није само да се одређена ријеч сакрије или да се публика доведе у заблуду. Једна од најопаснијих карактеристика употребе овог језичког алата јесте настојање да се изазове што мање емотивних реакција код примаоца поруке (Vuković 2014, 235) и спречавање појаве саосјећања. Како се иза оваквог дискурса могу крити јако опасне намјере, показује

¹⁷ Исте примјере биљежи и Љиљана Глишовић (Glišović 2011) у њемачком *Шпиглу* (212).

¹⁸ У неким текстовима (на примјер „Амерички преговарачи одлазе, фрустрирани Милошевићевом тврдом линијом” (“*Conflict in the Balkans: In Belgrade; U.S. Negotiators Depart, Frustrated by Milosevic's Hard Line*”) 24. 03. 1999. (Erlanger 1999c) и „Част приморава опозицију да се окупи око Београда” (“*Conflict in the Balkans: the Serbs; Honor Compels Opposition to Rally Around Belgrade*”) 25. 03. 1999. (Harden 1999)) ипак се јасно – директним путем или иронијом – наглашава да ове називе користе политичари и центри моћи.

и текст „Рођендан у склоништу са ватрометом” (“*Conflict in the Balkans: in Serbia; Birthday in a Shelter, With ‘Fireworks’*”) (Erlanger 1999b), од 26.03.1999. године, у коме се постиже врхунац негације насиља у описима бомбардовања. Наиме, приказујући живот једне четворочлане породице у предграђу Београда, репортер наводи како је Биљанин супруг Миле рекао: „Американци су ти организовали ватромет за рођендан”. Будући да ову реченицу изговара Србин из Београда, то ситуацију потпуно изокреће и, осим што је прави трагикомичном, понижава саме жртве агресије, посебно цивилне. Покушај контроле над емпатијом читаоца потпуно се разоткрива када у сличним текстовима (“*Crisis in the Balkans: the Kosovars; Serbs Shelling Wide Swath of Kosovo*”) читамо тужне исповијести супротне стране, у којима се преносе ријечи Албанаца „Када се возимо улицом, све радње и куће горе на обје стране” (Kifner 1999). Дакле, коришћене су исте стратегије за оправдавање бомбардовања као и у осталим анализираним медијима, што нам говори да је у питању био шири пропагандни захват – афирмативни приступ бомбардовању (Mihaljinac i Vujošević 2021, 464).

Веома је интересантна и употреба метафора. С обзиром на често коришћење ових језичких алата и на велики број текстова, на овом мјесту приказаћемо само двије, које су међусобно повезане и збирно узете граде моћан паралелизам. Прва је метафора ватре, а друга воде. Првом се описују Срби, а потоњом Албанци. Метафора ватре користи се у сљедећим изразима: „Срби *потпаљују*¹⁹ пламен етничке и религијске подјеле”²⁰ (Clines 1999b), „сипају уље на *ватру*”²¹ (Broder 1999) и у Србији је „*буре барута* које је *експлодирало* већ два пута у овом вијеку”²² (*The New York Times* 1999h)²³. Са друге стране, ту су метафоре како су се избјеглице „*прелиле* преко граница”²⁴ (Shenon 1999), долази до „*ноплаве* нових избјеглица”²⁵ (Clines 1999a),

¹⁹ Курзив Александра Савић.

²⁰ “*Serbia who has done nothing since the cold war ended but start new wars and pour gasoline on the flames of ethnic and religious division*”. С обзиром на изузетну прецизност метафора и на могуће неспоразуме који могу настати приликом превода, у овом случају биће дат и оригинал фразе.

²¹ “*Pour gasoline on the flames of ethnic and religious division*”.

²² “*To defuse a powder keg at the heart of Europe that has exploded twice before in this century with catastrophic results*”.

²³ Све ове метафоре у свом говору употријебио је Бил Клинтон.

²⁴ “*Poured across the borders*”.

²⁵ “*A flood of new refugees*”.

„непрекидан проток избјеглица”²⁶ (Clines 1999c) и „талас избјеглица”²⁷ (*The New York Times* 1999h)²⁸.

Аутори Лејкоф и Џонсон (Lakoff and Johnson 2015) одредили су метафоре као концепте на основу којих мислимо и дјелујемо и то тако што један аспект стварности разумијевамо помоћу другог, који нам је прихватљивији, једноставнији или јаснији (10). У овом случају метафоре ватре, које истичу искуства рата, сукоба и расправа, те метафоре воде, које наглашавају опасност или катастрофу, имају задатак да читаоцима представе поједностављену слику свијета у којој се на једној страни налази народ са јаким емотивним набојем, који нема контролу над својим поступцима и који сваки час може да експлодира, а на другој велика количина изгубљених и унесрећених људи који губе свој идентитет и постају катастрофа по околне земље. Иако су ове двије метафоре супротстављене, имају и неких заједничких особина – ватра и вода уништавају једна другу, тешко их је контролисати и производе велике кризе. Њихов задатак у овим текстовима јесте да обимне количине информација представе путем једноставних, супротстављених концепата на које ће људи брзо реаговати, те да прикажу које су последице ако се ватра или вода не зауставе. А питањем заустављања се наново враћамо на оправдавање бомбардовања са почетка ове анализе.

У претходним параграфима описано је језичко структурирање трију макростратегија – постављање теме, означавање непријатеља и оправдавање напада. У малтене сваком тексту јасно се истиче да су Срби злотвори и силници, да је њихово понашање бестијално и неконтролисано, те да их држава штити и подстиче у звјерствима. Албанци су, са друге стране, мета напада и мученици. Због сукоба морају напуштати своје домове, чиме угрожавају и сусједне земље. Кад Срби говоре о бомбама, онда је то за њих налик ватромету, а кад се преносе изјаве Албанаца, описује се како све гори и нестаје. Тај однос, изграђен на основу манипулације емпатијом и стварања црно-бијеле слике, треба да оправда нападе на Србију и служи да Сједињене Америчке Државе постави у улогу не само свјетског хегемона који учествује у рјешавању још једне кризе него и у улогу заштитника слабих и обесправљених народа, чувара свјетског

²⁶ “Nonstop refugee flow”.

²⁷ “Wave of refugees”.

²⁸ Можемо их означити сљедећим концептима: *Срби су ватра*, и *избеглице су вода*.

поретка, заштитника људских права и заговарача праведног рата (Stojadinović 2015, 39). Да је такав начин извјештавања и те како успио показују касније анкете – за разлику од почетног колебања јавног мњења, већ у априлу се мишљење о бомбардовању драстично мијења и *Њујорк тајмс* сада биљежи да је једно испитивање показало велику подршку америчког народа бомбардовању – чак 58% (Kohut 1999).²⁹

ЗАКЉУЧАК

Критичка анализа дискурса медија подразумијева да истраживач открије не само какви се језички алати често користе у извјештавању већ и да понуди одговоре на то који је политички циљ пошиљалаца поруке код таквог одабира. Ова анализа показала је да језик игра веома важну, ако не и кључну улогу у производњи поједностављене, али супротстављене слике свијета која се надаље лако користи у пропаганде сврхе. Кориштењем трију пропагандних стратегија – наметање теме, означавање непријатеља и оправдање напада, створена је илузија о Сједињеним Америчким Државама као о добротвору и поборнику заштите људских права. Колико је тема НАТО агресије на СР Југославију важна за проучавање политичког и медијског дискурса уопште говори и чињеница да је овај догађај проглашен и првим интернет ратом³⁰, будући да су онлајн вијести имале великог утицаја на одобравање интервенције (Vujošević 2020, 190).

Анализа је показала да амерички *Њујорк тајмс* за бомбардовање користи ублажену лексику, описне конструкције, као и велики број еуфемизама, чији је циљ да се сакрије стварна слика војне операције, те да се код публике спријечи појава емпатије или сажалења. Захваљујући таквој употреби, могуће је рачунати на пристанак гласача или на већу подршку спољној политици државе, као и на придобијање међународног легитимитета за војну интервенцију. Најдрастичнији

²⁹ „Пазите се анкета о рату” (“*Beware of Polls on the War*”). С обзиром на садржај чланка, анкете и манипулисање њима могли би да буду тема посебног рада.

³⁰ У чланку се наводи да је сваки глобални догађај имао свој медиј. У Другом свјетском рату то је био филм, телевизијски снимци су се показали најзначајнијим у Вијетнаму, док је у Заливском рату то био пренос уживо. Посљедњи уједно означава и „прекретницу у начину приказивања ратних дешавања у медијима” (Petrović 2021, 283). Проучаваоци медија слажу се да је до прекретнице у извјештавању дошло управо након Заливског рата (Živković 2003, 15).

примјер ове употребе је приказивање бомбардовања као ватромета, чиме не само да се настоји прикрити насиље и страдање недужних људи већ се оно изокреће у славље. Надаље, поред стереотипног приказивања самих војних напада, клишеизирано и поједностављено се приказује однос између двије супротстављене стране. Негативан став према цијелом једном народу, његовој прошлости и особинама треба да послужи да се оправдају све нехуманије мете за НАТО бомбе, да би напосљетку дошло и до директног заговарања напада. Демонизација Срба додатно се појачава употребом метафора које поједностављују сложене историјске, политичке и етничке односе и сведе их на питање спољне контроле.

Анализирани дискурс има неколико важних карактеристика. Не само да је један од првих ове врсте у модерном ратовању, будући да, поред војних метода, користи и медијске, политичке и језичке, већ се може рећи да он гради и такозвани глобални дискурс (Нџијер, Nohrstedt and Ottosen 2002). Наиме, током анализе претходних радова на ову или сличне теме установљено је да се скоро идентичан дискурс појављује у њемачким, британским и другим америчким медијима, што је довољно да кажемо да се ради о транснационалном медијском наративу чије карактеристике су: ублажавање утицаја и посљедица бомбардовања, грађење негативне слике о једном народу, поједностављивање сложених историјских и политичких односа те демонизација непријатеља, а све то како би се одржао постојећи однос снага и легитимисао нови свјетски поредак.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Ackerman, Seth and Jim Naureckas. 2000. "Following Washington's Script: The United States Media and Kosovo." In *Degraded Capability: The Media and the Kosovo Crisis*, ed. Philip Hammond and Edward S. Herman, 97–111. London: Pluto Press.
- Bakić, Jovo. 2011. *Jugoslavija: razaranje i njegovi tumači*. Beograd: Službeni glasnik.
- Bjeganjski, Zdislav i Joana Šcutkowska. 2017. „Poljsko javno mnjenje o bombardovanju Jugoslavije 1999. godine.” *Istorija 20. veka* 217 (2): 9–28. DOI: 10.29362/IST20VEKA.2017.2.BIE.9-28.
- Boyd-Barrett, Oliver. 2004. "Judith Miller, *The New York Times*, and the propaganda model." *Journalism Studies* 5 (4): 435–449. DOI: 10.1080/14616700412331296383

- Broder, John. 1999. "President's Reasons: Moral Revulsion and Weight of U.S. Interests." *The New York Times*. Last accessed 28. 11. 2024. <https://www.nytimes.com/1999/03/25/world/conflict-balkans-white-house-president-s-reasons-moral-revulsion-weight-us.html?searchResultPosition=1>.
- Caldas Coulthard, and Rosa Carmen. 2003. "Cross-Cultural Representation of 'Otherness' in Media Discourse". In *Critical Discourse Analysis*, eds. Ruth Wodak and Gilbert Weiss, 272 – 297. New York: Palgrave.
- Clines, Francis. 1999a. "NATO Strikes Go on as Serbs Step Up Campaign." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/library/world/europe/032699kosovordp.html>.
- Clines, Francis. 1999b. "NATO opens broad barrage against Serbs as Clinton denounces Yugoslav President." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/03/25/world/conflict-balkans-overview-nato-opens-broad-barrage-against-serbs-clinton.html?searchResultPosition=4>.
- Clines, Francis. 1999c. "NATO hunting for Serb forces; U.S. reports signs of 'genocide'." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/03/30/world/crisis-balkans-overview-nato-hunting-for-serb-forces-us-reports-signs-genocide.html?searchResultPosition=5>.
- Datta-Ray, Sunanda. 1999. "In Multiethnic Asia, Another View of the Balkan Crisis." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/03/27/opinion/IHT-in-multiethnic-asia-another-view-of-the-balkan-crisis.html?searchResultPosition=7>.
- Eagleburger, Lawrence. 1999. "NATO, In A Corner." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/04/04/opinion/nato-in-a-corner.html?searchResultPosition=1>.
- Ellsberg, Daniel. 1999. "Contemplating a Fatal Mistake." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/05/21/opinion/contemplating-a-fatal-mistake.html?searchResultPosition=2>.
- Erlanger, Steven. 1999a. "In One Kosovo Woman, An Emblem of Suffering." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/05/12/world/crisis-in-the-balkans-victims-in-one-kosovo-woman-an-emblem-of-suffering.html?searchResultPosition=3>.

- Erlanger, Steven. 1999b. "Birthday in a Shelter, With 'Fireworks'." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/03/26/world/conflict-in-the-balkans-in-serbia-birthday-in-a-shelter-with-fireworks.html>.
- Erlanger, Steven. 1999c. "U.S. Negotiators Depart, Frustrated by Milosevic's Hard Line." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/03/24/world/conflict-balkans-belgrade-us-negotiators-depart-frustrated-milosevic-s-hard-line.html>.
- Fairclough, Norman. 1989. *Language and Power*. London: Longman.
- Filipović, Jelena. 2018. *Moć reči*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Fitched, Joseph. 1999. "NATO Shoots Down 2 Serb MiG-29s Over Bosnia." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/03/27/IHT-alliance-launches-3d-wave-of-air-attacks-nato-shoots-down-2-serb-mig29s.html?searchResultPosition=2>.
- Friedman, Thomas. 1999a. "Foreign Affairs; More Sticks." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/04/06/opinion/foreign-affairs-more-sticks.html?searchResultPosition=102>.
- Friedman, Thomas. 1999b. "Foreign Affairs; Bomb, Talk, Deal." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/03/30/opinion/foreign-affairs-bomb-talk-deal.html?searchResultPosition=3>.
- Glaberson, William. 1999. "Legal Scholars Support Case for Using Force." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/03/27/world/conflict-in-the-balkans-the-law-legal-scholars-support-case-for-using-force.html?searchResultPosition=1>.
- Glišović, Ljiljana. 2011. *Srbija u ogledalu nemačke štampe 1987–2006*. Beograd: Prometej.
- Grygel, Marcin. 2023. "Pro-Peace Vs. Pro-War Conceptualizations In The Language Of Hungarian Propaganda." *Research in Language* 21 (2): 175–190. DOI: 10.18778/1731-7533.21.2.05.
- Harden, Blaine. 1999. "The Serbs: Honor Compels Opposition to Rally Around Belgrade." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/library/world/europe/032599kosovo-belgrade.html>.
- Höjjer, Birgitta, Nohrstedt, Stig Arne and Rune Ottosen. 2002. "The Kosovo War in the Media – Analysis of a Global Discursive Order." *Conflict & Communication online* 1 (2): 1–18.

- Judah, Tim. 1999. "What Do We Do With Serbia Now?" *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/06/04/opinion/what-do-we-do-with-serbia-now.html?searchResultPosition=1>.
- Kifner, John. 1999. "Serbs Shelling Wide Swath of Kosovo". *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/04/01/world/crisis-in-the-balkans-the-kosovars-serbs-shelling-wide-swath-of-kosovo.html?searchResultPosition=3>.
- Knowlton, Brian. 1999. "Clinton Says U.S. 'Takes Care of Its Own' : Milosevic Is Warned Not to Mistreat Captives." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/04/02/news/clinton-says-us-takes-care-of-its-own-milosevic-is-warned-not-to.html>.
- Kohut, Andrew. 1999. "Beware of Polls on the War." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/04/08/opinion/beware-of-polls-on-the-war.html>.
- Krivokapić, Boris. 2017. *Međunarodno javno pravo*. Beograd: Poslovni i pravni fakultet Univerziteta „Union – Nikola Tesla”.
- Lakić, Igor. 2010. „Analiza medijskog diskursa o ratu.” U *Diskurs i diskursi. Zbornik u čast Svenki Savić*, ur. Vera Vasić, 269–282. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Lakoff, George and Mark Johnson. 2015. *Metafore koje život znače*. Zagreb: Disput.
- Lazarević, Tatjana i Ivana Aritionović. 2011. „Tema kao efektivni medijski ram u zapadnim masmedijima – efekat stvaranja i održavanja negativnih stereotipa o Srbima sa severa Kosova i Metohije.” *Sociološki pregled* 45 (4): 531–560. DOI: 10.5937/socpreg1104531L.
- Lazarević, Tatjana i Ivana Aritionović. 2012. „Epizodni i tematski ramovi zapadnih masmedija o Srbima – negativcima sa severa Kosova i Metohije.” *Politička revija* 32 (2): 313–338. DOI: 10.22182/pr.3222012.15
- Lewis, Antony. 1999a. "At Home Abroad; Ends And Means." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/04/10/opinion/at-home-abroad-ends-and-means.html?searchResultPosition=129>.
- Lewis, Antony. 1999b. "Abroad at Home; Proof Of the Pudding." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/06/05/opinion/abroad-at-home-proof-of-the-pudding.html?searchResultPosition=2>.

- Mihaljinac, Nina, i Andela Vujošević. 2021. "The representation of the NATO bombing of Yugoslavia in foreign artistic and mass media texts: unjustified war or justified intervention?" *Teme* (2): 461–478. DOI: 10.22190/TEME191114027M.
- Miller, Judith. 1999. "The Secretary General Offers Implicit Endorsement of Raids." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/03/25/world/conflict-balkans-un-secretary-general-offers-implicit-endorsement-raids.html?searchResultPosition=1>.
- Mitchell, Alison. 1999. "Bombing of Serbs Could End This Weekend, U.S. Says." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/06/05/world/crisis-balkans-overview-bombing-serbs-could-end-this-weekend-us-says.html?searchResultPosition=17>.
- Mitić, Miodrag. 2005. *Nemački pogled na jugoslovensku krizu*. Beograd: Čigoja štampa.
- Perlez, Jane. 1999a. "NATO Approves Naval Embargo on Oil Going to Serbs." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/04/24/world/crisis-in-the-balkans-overview-nato-approves-naval-embargo-on-oil-going-to-serbs.html?searchResultPosition=2>.
- Perlez, Jane. 1999b. "Clinton and Yeltsin Agree to Share Ideas on Kosovo." *The New York Times*. 1999, Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/04/26/world/crisis-balkans-overview-clinton-yeltsin-agree-share-ideas-kosovo.html?searchResultPosition=10>.
- Pešić, Milena. 2024. „Politički diskurs u istraživačkoj optici njegovih savremenih kritičkih studija.” *Srpska politička misao* 84 (2): 7–37. DOI: 10.5937/spm84-49031.
- Petrović, Jelena. 2021. „Uloga medija u psihološkom ratu.” *Baština* (53): 284–297. DOI: 10.5937/bastina31-30695.
- Rieff, David. 1999. "What Bombs Can't Do". *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/03/25/opinion/what-bombs-can-t-do.html?searchResultPosition=2>.
- RTS. 2009. „Poreklo imena ‘Milosrdni andeo’.” Poslednji pristup 28. 11. 2024. <https://www.rts.rs/lat/vesti/politika/52257/poreklo-imena-milosrdni-andjeo.html>.

- Schmitt, Eric. 1999. "NATO Dismisses a Milosevic Bid and Steps Up Raids." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/04/07/world/crisis-balkans-overview-nato-dismisses-milosevic-bid-steps-up-raids.html?searchResultPosition=1>.
- Shenon, Philip. 1999. "Alliance reports successful night of bombing Serbs." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/04/17/world/crisis-balkans-overview-alliance-reports-successful-night-bombing-serbs.html?searchResultPosition=1>.
- Stewart, Barbara. 1999. "After the Years of Mourning, a Time for Joy." *The New York Times*. Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/03/25/world/conflict-balkans-albanian-americans-after-years-mourning-time-for-joy.html>.
- Stojadinović, Miša. 2014. *Noam Čovski i savremeno društvo*. Beograd: Institut za političke studije.
- Tančić, Dragan i Miodrag Gordić. 2022. *NATO agresija na SRJ (Republiku Srbiju) – da se večno pamti*. Priština - Leposavić: Institut za srpsku kulturu; Beograd: Fakultet za poslovne studije i pravo, Fakultet za informacione tehnologije i inženjerstvo Univerziteta „Union - Nikola Tesla”.
- The New York Times*. 1999a. "Mr. Milosevic's Peace Overture." Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/05/03/opinion/mr-milosevic-s-peace-overture.html?searchResultPosition=3>.
- The New York Times*. 1999b. "Inventing NATO's New Role." Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/03/28/opinion/inventing-nato-s-new-role.html?searchResultPosition=2>.
- The New York Times*. 1999c. "The Balkan Conflict; A Phony Cease-Fire Offer." Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/04/07/opinion/the-balkan-conflict-a-phony-cease-fire-offer.html?searchResultPosition=6>.
- The New York Times*. 1999d. "War in an Era of Ethnic Conflict." Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/04/11/opinion/war-in-an-era-of-ethnic-conflict.html?searchResultPosition=1>.
- The New York Times*. 1999e. "The Case Against Mr. Milosevic." Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/05/28/opinion/the-case-against-mr-milosevic.html?searchResultPosition=12>.
- The New York Times*. 1999f. "Diplomatic Principles for Kosovo." Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/04/08/opinion/diplomatic-principles-for-kosovo.html?searchResultPosition=3>.

- The New York Times*. 1999g. "What Kind of Peace in Kosovo?" Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/04/11/opinion/l-what-kind-of-peace-in-kosovo-173746.html?searchResultPosition=1>.
- The New York Times*. 1999h. "In the President's Words: 'We Act to Prevent a Wider War'" Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/03/25/world/conflict-in-the-balkans-in-the-president-s-words-we-act-to-prevent-a-wider-war.html?searchResultPosition=1>.
- The New York Times*. 1999i. "Kosovo update." Last accessed 28 November 2024. <https://www.nytimes.com/1999/04/09/world/crisis-in-the-balkans-kosovo-update.html?searchResultPosition=8>.
- Van Dijk, Teun. 2015. "Critical Discourse Analysis. In: *The Handbook of Discourse Analysis*, eds. Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton, Deborah Schiffrin, 466–484. New York: Wiley.
- Vreme*. 2009. „Zašto smo se posvađali oko bombardovanja.” Poslednji pristup 28. 11. 2024. <https://vreme.com/vreme/zasto-smo-se-posvadjali-oko-bombardovanja/>.
- Vujošević, Anđela. 2020. „Uloga metafora u tekstovima publicističkog stila – diskurs o NATO bombardovanju SRJ 1999. godine.” *Lipar – časopis za književnost, jezik, umetnost i kulturu* 21 (73): 233–243. DOI: 10.46793/LIPAR73.233V.
- Vujošević, Anđela. 2021. „Semantička analiza leksičkih sredstava za referenciju čina NATO bombardovanja 1999. godine u nemačkim i srpskim medijima.” *Filolog* 12 (24): 165–185. DOI: 10.21618/fil2124165v.
- Vuković, Milica. 2014. „Analiza političkog diskursa.” U *Analiza diskursa. Teorije i metode*, ur. Slavica Perović, 213–249. Podgorica: Univerzitet Crne Gore.
- Vuković, Slobodan. 2018. *Srbi u narativu Zapada: „humanitarna NATO intervencija”*. Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića; Beograd: Institut društvenih nauka.
- Wodak, Ruth and Gilbert Weiss. 2003. *Critical Discourse Analysis*. New York: Palgrave.
- Wodak, Ruth and Theodor Jacob Van Leeuwen. 1999. "Legitimizing Immigration Control: A Discourse-Historical Analysis." *Discourse Studies* 1 (1): 83–118. DOI:10.1177/1461445699001001005.
- Živković, Nikola. 2003. *Kako nas drugi vide: Slika Srba u nemačkim medijima*. Novi Sad: Prometej.

Aleksandra Savić*

Association of Proofreaders of the Republic of Srpska, Banja Luka

THE NEW YORK TIMES ON THE NATO BOMBING OF FR YUGOSLAVIA IN 1999

Resume

This paper examines the daily reporting by *The New York Times* on the bombing of Yugoslavia. The research corpus is based on articles published from March 24, 1999, to June 10, 1999. This study aims to determine how the bombing itself is represented in the media and which linguistic tools are used to construct the image of Serbs. Furthermore, the paper provides an overview of significant publications that represent the perception of both the foreign and domestic press regarding NATO's military action. The paper's first hypothesis is that Serbia's negative image is constructed mainly at the lexical and stylistic levels of the language. The second hypothesis is that the articles in *The New York Times* fully correspond with the representation of Serbs and Serbia in other European and global media. Actually, together with them, they can be interpreted as part of a unique transnational discourse. The main characteristics of this global narrative include: mitigating the impact and consequences of the bombing, building a negative image of the Serbian nation, simplifying complex historical and political relations, and demonizing the enemy. Our research showed that *The New York Times* uses mitigated vocabulary, descriptive constructions, and many euphemisms for the bombing. The goal of this use is to hide the real picture of the military operation and to prevent the appearance of empathy in people's eyes. Because of this, it is possible to count on voters approval or greater support for the state's foreign policy and gain international legitimacy for military intervention. The most extreme example of mitigated vocabulary is the depiction of bombings as fireworks, which not only attempts to cover up the violence and suffering of innocent people but also turns it into a celebration. Additionally, beyond the stereotypical depiction of the military attacks themselves, the relationship between the two opposing sides is portrayed in a clichéd and simplified manner. A negative attitude towards an entire nation, its past, and its main characteristics is used to justify

* Email address: aleksandra.savic@unibl.org. ORCID: /.

increasingly inhumane targets for NATO bombs. The demonization of Serbs is further reinforced by the use of metaphors that simplify complex historical, political, and ethnic relations, reducing them to a matter of external control. An identical discourse appears in the German, British, and American media.

Keywords: The New York Times, discourse analysis, bombing, FR Yugoslavia, 1999

* Овај рад је примљен 13. септембра 2024. године, а прихваћен на састанку Редакције 17. октобра 2024. године.